Phẩm 13: QUÁN HẠNH

Lại nữa, vì khiến người khác hiểu tất cả các hành các thứ sai khác đều không tự tánh nên có phẩm khởi sinh. Trong đây người ngoại đạo dẫn kinh lập nghĩa. Như kệ nói:

Bà-già-bà nói kia
Hư vọng cướp đoạt pháp.

Thích: Vì sao biết các hành... pháp kia là hư vọng chăng? Các hành... kia, tự thể không có vì phàm phu điên cuồng nên tà trí phân biệt nói là có thể được, nên là hư vọng. Lại có thể làm niệm... cảnh giới đệ nhất nghĩa đế kia, vì nhân vọng mất nên là pháp hư vọng. Bà-già-bà nói: nghĩa là ở trong các kinh bảo các Tỳ-kheo nói lời như thế. Pháp hư vọng cướp đoạt kia là nói tất cả pháp hữu vi cái thật tối thượng là nói pháp chân thật Niết-bàn. Như thế các hành là pháp (kiếp) cướp đoạt, là pháp hoại diệt. Trong pháp Thanh văn nói lời như thế, trong kinh đại thừa cũng nói như thế, các pháp hữu vi đều là hư vọng, các pháp vô vi đều chẳng phải hư vọng. Hai nghĩa này, A Hàm đều rõ các hạnh là pháp hư vọng, nghĩa này được thành. Luận giả nói: Trong đây lập nghiệm: Trong đệ nhất nghĩa, các pháp nội là "không". Vì sao? Vì là pháp cướp đoạt vậy, như người huyễn hóa. Người ngoại đạo nói: lập nghĩa đưa ra nhân không có sai biệt. Ông nói trong đệ nhất nghĩa các pháp "không" ấy, là không sở hữu pháp kiếp đoạt tất cũng không sở hữu, đưa ra nhân thiếu nên lập nghĩa không thành, vì có lỗi vậy. Luận giả nói kệ:

Pháp vọng đoạt không có,
Gì được gọi cướp đoạt?

Thích: Ông nói lập nghĩa đưa ra nhân đều không sở hữu, nếu vậy đây đã là không, cuối cùng có vật gì có thể gọi là kiếp đoạt? Vì không có "thể". Nên thí như sừng thỏ. Thế nên, "kiếp đoạt, hư vọng", hai lời nói đây chẳng phải là nghĩa "vô" (không có). Lại có nghĩa phân biệt cảnh giới? Tự thể kia "không" là nghĩa hư vọng; không như thật có ví như bóng ánh sáng là nghĩa kiếp đoạt, nhân cùng lập nghĩa hai thứ này không đồng, thế nên tôi không có lỗi lập nghĩa và nhân thiếu xót. Không có hai lỗi nên nghĩa vốn muốn được thành. Lại nữa, câu nói "cướp đoạt" là Phật Bà-già-bà muốn nhổ sạch phiền não chướng, và gốc trí chướng, hết sạch không còn sót, nên nói lời này. Như kệ nói:

Bà-già-bà nói đây
Vì hiển bày nghĩa "không"

Thích: câu nói "cướp đoạt" tức là cùng "không" không có "thể"

riêng khác. Như nói chỗ kia có khói, đây nói chỗ kia có lửa. Người ngoại đạo nói: câu nói hư vọng ấy, chẳng phải là nghĩa "vô" đây có nghĩa gì? Nghĩa là Như Lai không nói các pháp vô ngã. Nếu vậy thế nào Phật nói câu "hư vọng". Như kệ nói:

Thấy pháp thay đổi khác
Các pháp không tự thể.

Thích: Kệ đây nói nghĩa gì? Nói thấy các pháp thay đổi nên biết các pháp không có "thể", sao nói không có "thể"? Vì chẳng phải thường trú vậy. Đức Bà-già-bà nói: câu "hư vọng" ấy là đạo lý như thế. Lại như kệ nói:

Có "thể" chẳng vô "thể".

Thích: Vì sao nói có? Tự thể có vậy, như đạo lý của ông ấy, các pháp tức không có "thể" mà đây không như thế. Kệ nói:

Do các pháp không vậy.

Thích: Các pháp vô ngã, ngã sở nên nghĩa của ông như thế, vì vậy nên nói các pháp có "thể" hoặc không như đây thì kệ nói:

Tự thể hoặc không có
Pháp gì là biến đổi?

Thích: Hiện thấy thể đây có thay đổi vậy, thế nên định biết có pháp thay đổi. Trong đây lập nghiệm: trong đệ nhất nghĩa các pháp có "thể". Vì sao? Vì "Thể" thay đổi vậy. Đây nếu không có "thể" thì không có thay đổi, như con của thạch nữ. Do có "thể" thay đổi nghĩa là nội nhập... thế nên trong đệ nhất nghĩa pháp có tự thể. Luận giả nói kệ:

Hoặc pháp có tự thể
Sao nói có thay đổi?

Thích: Pháp có tự thể mà thay đổi thì nghĩa ấy không đúng. Vì sao? Vì tự thể là không thể biến hoại. Nhưng nay hiện thấy "thể" kia biến đổi. Vì vậy nên biết, "thể" biến đổi kia cùng không có tự thể không được lìa nhau, nhân sở lập của ông thì tự trái nhau. Có người nói pháp nghĩa hư vọng là thấy không như thật. Không có tự thể là đây nói nghĩa vô ngã. Vì sao? Vì nói tự thể, tức là tên ngã. Thấy pháp thay đổi là đây nói các pháp chuyển biến hoại diệt. Thế nên, câu nói "hư vọng" ấy cùng vô ngã kia không được lìa nhau, nên câu nói "hư vọng" đây chính là nói vô ngã, chẳng phải nói đều "không". Thế nên, Thánh đạo chưa khởi, thì núi ngã kiến chưa đổ, các bóng sáng của các pháp trong ngoài ngã và ngã sở hiển hiện khi Thánh đạo khởi, ở các pháp này lại không phân biệt ngã và ngã sở. Nếu nói các pháp không có tự thể thì như chỗ

chấp ngã của ngoại đạo. Ngã này không có "thể" thành lập nghĩa này tức thánh nghĩa của tôi đã thành lập. Như thế nhân tức là thành lập vô ngã, không thành lập "không" và không có tự thể. Luận giả nói: Các ông phân biệt pháp không có "thể" là nói như sừng thỏ, không có "thể" như thế, nên sinh sợ hãi thì ví như trẻ con ban đêm thấy bóng của mình, cho là chẳng phải người la hét lo sợ, ông cũng như thế. Như ông đã nói ngoại đạo chấp ngã lập đây vô ngã thì thành nghĩa của tôi đã thành lập ông nay lắng nghe: Nếu cho câu nói "hư vọng" là thành lập vô ngã và ngoại đạo chấp, ngã cũng không có tự thể, hiểu như đây thì tức là như thế như thế. Tôi nay thành lập pháp "không" là nhân, chỉ bày cho ông thì đây cũng thành lập nghĩa người vô ngã. Vì sao? Vì người này vô ngã, cùng pháp "không" kia không lìa nhau vậy, như thế nhân này khiến người tin hiểu. Như lập nghĩa tức âm thanh là vô thường. Sao nói đưa ra nhân? Nghĩa là nhân kia tạo tác. Nói tạo tác nên là khổ, không, vô ngã cũng được thành lập. Như thế, thành lập pháp hư vọng thì không có tự thể của nó tức cũng thành lập nghĩa người vô ngã, vì không lìa nhau. Như ngoại đạo nói: nghĩa hư vọng là đây nói rõ tự thể của các pháp không trú, nay trả lời nghĩa này hoặc pháp có thể thủ thì kệ nói:

Thể kia không thay đổi
Ngoài ra cũng không thay đổi.
Như trẻ không làm thành già
Già cũng không làm thành trẻ.

Thích: Đây hai thí dụ như số thứ tự tương tợ đối nhau, trong đây lập nghiệm: Pháp trú nơi tự thể thay đổi thì không đúng. Vì sao? Vì không xả tự thể, thí như trẻ và già. Nếu nói tướng dị (khác) của sát na trước kia tức già trú gọi là biến đổi thì đây cũng không đúng. Vì sao? Vì tướng "khác" đã qua đi, thí như già nua. Người ngoại đạo nói: như sữa không xả tự thể mà chuyển thành lạc, vì nghĩa ấy nên nhân chẳng phải là luôn luôn. Nghĩa này không đúng, nay sẽ hỏi ông, thế nào là lạc, kia nói là sữa. Nếu sữa là lạc mà sữa không xả tự thể làm sao phân biệt đây gọi là lạc? Nếu định phân biệt thì kệ nói:

Nếu thể này tức "khác
Sữa nên là lạc ấy.

Thích: Do sữa không xả sắc, vị lực dụng lợi ích... nên sữa không phải là lạc. "Khác" cũng không đúng. Vì sao? Như kệ nói:

Khác sữa có vật gì?
Có thể sinh lạc kia.

Thích: Không có lạc có thể khởi, thể ngoài khác cũng không thay

đổi. Ông nói nhân chẳng phải là luôn luôn nghĩa ấy không đúng. Có người khác nói: tôi cũng không nói sữa không sinh lạc, tướng lạc khác sữa, nhưng vì hòa hợp tự với lực tại nên sữa sinh ở lạc. Luận giả nói: Ông nói hòa hợp với lực tự tại thì sữa này là xả tự thể có thể sinh ở lạc, hay là không xả tự thể mà sinh lạc chăng? Nếu vậy có lỗi gì? Nếu nói xả tự thể thì không được nói sữa sinh ở lạc, nếu không xả tự thể đây tức trái nhau. Thế nào trái nhau? Hoặc chính là sữa, sao gọi là lạc? Hoặc chính là lạc sao nói là sữa? Ở thế gian kia đều hiểu như thế. Hoặc có người nói: sữa không sinh lạc chỉ biến thành lạc. Như nghĩa đây thì cũng đồng ngăn ở trước. Như thế, quán sát, trong đệ nhất nghĩa các pháp "khác" ấy đây đều không thành. Ông nói các pháp có "thể" lấy đây làm nhân thì nhân này không thành. Người ngoại đạo nói: trong đệ nhất nghĩa các pháp "chẳng không". Vì sao? Vì pháp mâu thuẩn hiện có, như trí điên đảo mâu thuẩn với trí không điên đảo. Đây nếu không có thì pháp mâu thuẩn, như hoa giữa hư không. Do trái với "chẳng không" nên có pháp "không". Vì nghĩa ấy nên như chỗ nói nhân các pháp là "chẳng không". Luận giả nói: Hoặc trong đệ nhất nghĩa các ấm "có" v.v... trừ bỏ các vật "có" (hiện hữu) thành lập ở pháp "không" mà trong đệ nhất nghĩa thật không có một pháp là "chẳng không". Như kệ nói:

Hoặc một pháp "chẳng không"
Quán đây nên có "không"
Không một pháp "chẳng không"
"Không" chỗ nào được có .

Thích: "Không và "chẳng không", ở trong thế đế nương ở thể của pháp, như thế phân biệt, nghĩa này thế nào? Như có nhà cửa, có người ở nên gọi nhà "chẳng không", người không ở nên gọi nhà "không" (trống không). Nay trong đệ nhất nghĩa không một pháp "chẳng không", chỗ nào được có pháp "không" có thể được? Như ông vừa nói có pháp mâu thuẩn phân biệt làm nhân thì nhân này không thành, chỉ vì ngăn chấp trước nên giả nói "không" mà thôi. Lại nữa, Thập Thất Địa Luận nói: Như chỗ phân biệt, tự thể không có nên phân biệt thể là "không", các pháp "không" này, chân thật là có. Thế nào là chân thật? Là không quán tác giả vậy. Luận giả nói: kiến giải này của ông gọi là tham đắm nơi kiến giả "không". Người ngaoi đạo nói: cớ sao gọi ngã cho là tham đắm nơi "không". Luận giả nói: Do tất cả pháp không có "thể" nên "không", "không" chẳng phải pháp thật, không nên chấp trước. Vì ngăn đây nên như trong kệ trước nói. Nếu có một pháp là "chẳng không" thì chấp đây là cảnh giới của trí có phân biệt, đây là cảnh giới của trí không

phân biệt. Hoặc có một vật là "không" đây gọi là cảnh giới của trí "không" mà không có vật đây, vì không có một vật là "chẳng không" tức đây nói tất cả pháp đều "không". Thế nên kệ nói: "không" chỗ nào có được. Lại nữa, không một pháp "chẳng không" câu này nói nghĩa gì? Nghĩa là người thấ "chẳng không" bị lửa "không" thiêu đốt; người phân biệt "không" cũng bị thiêu đốt, thế nên, kệ nói, "không" chỗ nào được có được. Lại nữa, người hành hai hành làm phân biệt này: như ngựa huyễn... không có "thể" nên "không". Như thật ngựa... có "thể" nên "chẳng không". Người hiểu sai biệt đây không có hai hành dùng không phân biệt khi hành Bát nhã Ba-la-mật, cảnh giới đệ nhất nghĩa đế, chân thật quán tất cả pháp, giống như hư không, một tướng vô tướng thấy không có gì là thấy, kệ nói: không một pháp "chẳng không" "không" chỗ nào được có, vì nghĩa ấy nên nhân kia không thành. Người ngoại đạo nói: dù khiến không thành và cùng trái nhau, ông tất cả thời hằng ngăn ở "không", ý tôi cũng thế, vì nghĩa ấy nên chỗ mong muốn được thành. Luận giả nói: Chẳng phải trí "không" khởi lên các pháp mới "không" mà thể pháp tự "không", trí rõ "không" vậy, như đèn chiếu biết, không có bình nào chẳng phải tạo ra mà được. Vì sao? Vì bình kia không có "thể" đèn không thể khiến có vậy. Thế nên ông nói không khéo suy nghĩ. Lại có người nói: ông nói "không" thì cùng với lỗi "tha tác", mà nương ở "không", thấy "không" không có lực, lại nói không có "không", thế nên nghĩa ông muốn bị phá, cũng trái nghĩa tất đàn của tự ông. Sao nói tự trái? Như kinh Phạm Thiên Vương Vấn kệ nói:

Nếu có hiểu "không"
Thì đều thấy tánh pháp.

Lại nữa, như kinh Lăng Già, kệ nói:

Hoặc lìa ở hòa hiệp
Không có "thể" như thế,
Thế nên "không" không khởi
Ta nói không tự tánh.

Như thế, trái với A Hàm của ông. Luận giả nói: Ông không nghe chăng? Như trong kinh Kim Cang Bát nhã Ba-la-mật nói: hiểu pháp môn ta ví như chiếc bè pháp ấy còn nên xả, huống gì phi pháp? Lại như trong kinh Ma-ha-bát-nhã-ba-la-mật nói: không quán sắc "không", không quán sắc "chẳng không". Đây nói thấy "không" cũng là chấp trước nên phải ngăn dừng. Hoặc lại có làm phân biệt "chẳng không" thì đây cũng nên xả, vì đây hai chấp này lỗi lầm rất lớn nên chẳng phải xả "không" là có lỗi. Như thế, vô số các lỗi lầm về kiến chấp làm nhiễu

loạn hư hoại ở tâm, Như Lai vì các chúng sinh chưa lìa khổ kia, đoạn khổ chủng tử nên khởi tâm đại bi thứ nhất. Như kệ nói:

Như Lai nói pháp "không" Để ra khỏi các
kiến (chấp).

Thích: kiến là thân kiến... "không" là đối trị nội nhập "không"..., Hoặc có chúng sinh thiện căn chưa thuần thục, chưa được vô sinh pháp nhẫn sâu xa, không hiểu chánh đạo. Như kệ nói:

Các người có kiến (chấp) "không".

Thích: Thế nào gọi "Kiến không"? Là chấp trước ở "không" nói có cái "không" này. Chấp trước "không" này có lỗi gì? Như kệ nói:

Nói kia không thể trị.

Thích: Như Lai nói các chúng sinh kiến chấp "không" kia không thể chữa trị, nghĩa này thế nào? Như uống thuốc chuyển động, tác dụng vào các bệnh, mà không có biểu hiện thì trở lại thành bệnh nặng. Như thế, nói pháp "không" là để xả các ác kiến; hoặc trở lại chấp "không" thì nói kia không thể trị. Vì nghĩa ấy nên xả bỏ "không" không có lỗi. Lại như có người xe chìm sâu trong bùn, vì muốn kéo xe lên nên bảo người khác rằng: cho tôi cái "vô sở hữu" để kéo xe lên. Mà người khác kéo xe lên rồi là từ chủ xe kéo lên chứ không có cái gì cả. Do kia không hiểu ý lời nói này nên bị người có trí chê cười. Thế nên, các ông không nên chấp "không" dùng làm có. Vì nghĩa ấy nên nhân kia không thành, lỗi không rời ông. Do ông nghĩa nhân ông nói không thành, ta lập tự nhân không có lỗi trước, và có sức vậy, sao nói có sức? Nói các hành "không" khiến người tin hiểu, nghĩa phẩm như đây, thế nên được thành. Như trong kinh Bát nhã Ba-la-mật, Phật bảo Bồ-tát Cực Dũng Mãnh, này người thiện nam! Tất cả pháp kia từ điên đảo khởi, không thật, không hề có, hư vọng, không như thật. Cực Dũng Mãnh! Nếu có người hành một pháp thì đây là hành điên đảo không hành như thật. Lại nữa, Kinh Phạm Vương Sở Vấn nói: người ngu thế gian chấp trước các đế, pháp này chẳng thật cũng chẳng hư vọng, như thế các Tu-Đa- La trong đây nên rộng nói.